

дослідній групі ($P < 0,01$), а на 11 добу показники зміни площі рани у процесі загоєння також була нижчою за контроль у 9,5 і 11,4 рази ($P < 0,001$). У IV групі, в якій використовували мазь «ChM-2», взагалі рани загоїлись.

На 5 і 7 доби досліджень швидкість загоєння ран перевищувала контроль на 15,1-16,1 % у II групі; на 18,6-22,4 % – у III групі і на 10,5-23,9 % – в IV групі відповідно ($P < 0,05$). На 9 добу час загоєння ран у тварин, яких лікували експериментальними мазями перевищував показники контролю на 63,9 % у II групі, 58,9 % – у III і 63,4 % – у IV дослідній групі ($P < 0,01$), а на 11 добу в 3,5-3,6-3,6 рази відповідно ($P < 0,001$).

На 11 добу експерименту у 67 % тварин контрольної групи у зоні дефекту був сформований м'який рубець, який займав $\frac{3}{4}$ об'єму дефекту, решту – досить незріла грануляційна тканина з гнійним нальотом на поверхні. Водночас період загоєння ран у тварин II, III і IV груп, яким застосовували експериментальні мазі у декілька разів був коротшим за контроль. Впродовж наступного терміну спостереження (13 і 15 доби) спостерігалось повне їх загоєння.

Узагальнюючи можна зробити висновок, що за швидкістю загоєння та зменшенням площі ран у дослідних щурів препарати «Ch-1» «МС-1» та «ChM-2» виявили майже однакові лікувальні властивості, але мазі, які вміщували екстракт маклеї серцеподібної («МС-1») і суміш екстрактів чистотілу звичайного і маклеї («ChM-2») були дещо ефективнішими за мазь, до складу якої входив тільки екстракт чистотілу («Ch-1»), вони краще сприяли пришвидшенню утворення зрілих грануляційних тканин і тому, згідно результатів наших досліджень застосування цих препаратів є доцільнішими у першій і другій фазі перебігу ранового процесу.

УДК 636.52/.58.084:543.393:577

ДИНАМІКА ОБМІНУ АЗОТИСТИХ ТА ФОСФОРНИХ СПОЛУК У ПЕЧІНЦІ І М'ЯЗОВІЙ ТКАНИНІ КУРЕЙ ПІД ВПЛИВОМ ДЕРОЗАЛУ В УМОВАХ ХРОНІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Жукова І.О., доктор ветеринарних наук, професор, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4488-3899>

Кочевенко О.С., ст. викладач, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3568-679X>

Пестициди – отрутохімікати, які широко використовують як ефективний засіб боротьби зі шкідниками і хворобами рослин та захисту тварин від ектопаразитів. Їх також застосовують для боротьби з гризунами – переносниками заразних хвороб людини і тварин (енцефаліт, малярія, сказ, лептоспіроз, лістеріоз та ін.).

Біосинтез білків у тканинах залежить від багатьох обставин і, в першу чергу, від повного набору амінокислот, стану ферментної системи і наявності стимуляторів або інгібіторів реакції синтезу. До таких речовин відносять різноманітні ксенобіотики, в тому числі і похідні бензімідазолу.

Карбендазим (метил-1 Н- бензімідазол-2-іл-карбамат) відноситься до групи бензімідазолкарбаматів і є системним фунгіцидом і протруйником насіння перед посівом. Не дивлячись на те, що препарат відноситься до групи малотоксичних речовин і володіє корисними властивостями, він має також ряд несприятливих ефектів, таких як тератогенний, ембріотоксичний, гонадотоксичний, цитотоксичний, канцерогенний та ін. Препарат ефективний у боротьбі із грибовими хворобами рослин і має антигельмінтний ефект але різними дослідниками встановлений його негативний вплив на білковий і вуглеводний обміни і показники гуморального імунітету. За даними ряду авторів карбендазим має

протипухлинний ефект, а саме, він пригнічує збір мікротрубочок, тим самим блокуючи мітоз та інгібуючи проліферацію ракових клітин і саме з цього боку він у поєднанні зі сполуками свинцю досліджується як протипухлинний препарат.

Метою роботи було визначення впливу фунгіциду і протруйника насіння Дерозалу виробництва фірми Bayer (Німеччина), активним інгредієнтом якого є карбендазим (500 г/л), на обмін азотистих і фосфорних сполук у тканинах курей за тривалого експерименту.

У досліді використали курей м'ясо-яєчної породи Род Айланд, лінії 38, 30-добового віку, масою 1000-1200 г, які були розділені на 2 дослідних (n=36) і 1 контрольну групу (n=18). Птицю утримували однаково, годували за двома раціонами: першим – до 40-добового віку, а другим – від 40 діб і до кінця досліду (60 діб). Кури першої та другої піддослідних груп одержували щодня протягом 60 діб з комбікормом препарат Дерозал у формі готової 50 % водної суспензії, в дозах 90 і 900 мг на 1 кг маси тіла (0,01 і 0,1 ЛД₅₀ для птиці) відповідно. Контрольну групу птиці годували без додавання препарату. Дослідження проводили на 30 і 60 добу. У кожному досліді використовували по 6 голів птиці, яку з допомогою інгаляційного наркозу забивали і досліджували печінку та грудні м'язи, в яких визначали вміст білкового і небілкового азоту, сумарний вміст нуклеїнових кислот за кількістю фосфору, який входить у склад ДНК та концентрацію фосфоліпідів. Дослідження на тваринах проводились згідно вимогам і положенням «Європейської конвенції про захист тварин, яких використовують у експериментах та інших наукових цілях». Усі аналізи дублювали і одержані результати обробляли статистично.

Впродовж експерименту середня маса курей I і II дослідної групи на 30 і 60 добу досліджень була нижчою в порівнянні з контролем на 3,4-7,3 % і 2,2-15,1 % (p<0,05), відповідно, тобто додавання карбендазиму до корму дещо гальмувало використання поживних речовин корма. До 60-денного терміну птиця контрольної групи мала масу тіла, в середньому, 1864±31,2 г, I дослідної групи – 1823 г і II – 1620±22 г.

Протягом досліду відмічено зменшення вмісту білкового азоту у печінці і м'язах курей усіх груп, що свідчить про гальмування синтезу білка в печінці і м'язах птиці за додавання пестициду. Так, у I дослідній групі вміст цього компонента достовірно знижувався на 30 і 60 добу досліджень відповідно на 7,3-16,5 % у печінці і на 8,9-5,0 % - у м'язах, а у II групі на 18,5-19,6 % і 15,8-13,5 % відповідно в ті ж строки досліджень.

Про інтенсивність обміну білків можна судити також по динаміці вмісту небілкового азоту. У печінці курей I дослідної групи кількість цього компонента на 30 і 60 добу досліджень зменшувалась порівняно з контролем на 1,6-5,3 %, а у II групі – на 7,1-29,0% (p<0,01) відповідно, що пов'язано, ймовірно, із впливом Дерозалу, який сприяв виведенню його із тканин. У м'язах на 30 добу досліджень вміст небілкового азоту також був нижчим за контроль на 14,8 % у I і на 14,4 % – у II групі, а на 60 добу спостерігалось підвищення концентрації цього компонента в I і II групах курей відповідно на 5,8-7,2 % (p<0,05).

У процесі досліду під впливом Дерозалу у печінці курей змін вмісту фосфору ДНК майже не відмічалось в усіх групах і в усі строки досліджень а у м'язах спостерігалось підвищення його концентрації у II дослідній групі на 30 і 60 добу досліджень на 20,8-31,8 % відповідно (p<0,01).

Кількість фосфору РНК у печінці і м'язах з віком курей в усіх групах зменшувалась. У порівнянні з контролем його вміст в печінці і м'язовій тканині птиці I групи у 30 і 60-добовий період майже не змінювався, а у II групі, яка отримувала підвищену дозу Дерозалу, концентрація цього компонента в печінці була достовірно вища на 18,3 % і 20,9 % (p<0,05), а в м'язовій тканині – на 23,0 % і 17,5 % (p<0,05) відповідно.

В цілому, зміни концентрації фосфору ДНК узгоджуються з динамікою фосфору РНК, білкового та небілкового азоту в залежності від додавання до раціону препарату.

Концентрація кислоторозчинних фосфатів в печінці і м'язах курей з віком збільшувалась як у контрольній, так і у дослідних групах. На 30 добу рівень низькомолекулярних сполук фосфорної кислоти в печінці курчат I дослідної групи був вищим на 21,4 % (p<0,01), а у печінці курчат II групи – на 26,3 % (p<0,001). У м'язовій

тканині вміст цих компонентів перевищував контроль тільки в II групі на 15,6 % ($p < 0,05$). Потрібно відзначити, що стимулюючий вплив Дерозалу зберігався на високому рівні і на 60 добу. У печінці та м'язах рівень кислоторозчинних фосфатів у цей період був вищий від контролю на 15,3-13,7 % ($p < 0,01$) відповідно.

Вміст фосфору фосфоліпідів з віком птиці також підвищувався в усіх групах. Дерозал сприяв синтезу фосфатидів, про що свідчить приріст ліпоїдного фосфору в I групі курчат у порівнянні з контролем на 30 і 60 добу: у печінці на 18,9-22,5 % ($p < 0,01$) та у м'язах – на 24,7-23,5 % ($p < 0,01$) відповідно. В печінці і м'язах курей II групи концентрація ліпоїдного фосфору була також вища за контроль на 19,0-13 % ($p < 0,01$) і 20,1-11,5 % ($p < 0,05$, $p < 0,01$) відповідно у 30 і 60 добу досліджень.

Висновки: Згідно результатів проведеного дослідження, встановлено, що щоденне надходження в організм курей Дерозалу (карбендазиму) в дозах 90 і 900 мг на 1 кг маси тіла (0,01 і 0,1 ЛД₅₀ для птиці) впродовж 60 діб незначно гальмувало синтез загального білка, ДНК та РНК у печінці і м'язовій тканині курей, а також стимулювало синтез ефірів фосфорної кислоти і реакції гліколізу, про що свідчило зниження середньої маси курей I і II дослідної групи на 3,4-15,1 %, вмісту білкового і небілкового азоту у середньому на 12 % і 7 % та підвищення концентрації фосфору ДНК, РНК, фосфоліпідів і кислоторозчинних фосфатів у середньому на 13-20 % відповідно.

У подальшому планується дослідити вплив карбендазиму на процеси тканинного дихання мітохондрій.

УДК 619:616.98–078:578.842.2:577.2.08:636.4

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТІОЛОГІЧНОЇ СТРУКТУРИ РЕСПІРАТОРНО-ГЕНІТАЛЬНИХ ТА ОЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ВРХ РІЗНОГО ВІКУ

Мунір Аль Джабарі, аспірант, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
Головко В.О., доктор ветеринарних наук, професор, академік НААН, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2928-2166>,

Северин Р.В., кандидат ветеринарних наук, доцент, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2217-8582>

Симоненко С.І., кандидат ветеринарних наук, доцент, Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7046-2943>

Вступ

Респіраторно-синцитіальна інфекція ВРХ (PCI ВРХ, BRSV-infection) – контагіозне захворювання, що гостро перебігає та характеризується підвищенням температури і ураженням переважно органів дихання [5]. За PCI ВРХ зазвичай розвивається катаральна бронхопневмонія, набряк легенів, реєструються слизові виділення з носа, пригнічення загального стану тварини і відсутність апетиту. Найбільш сприйнятливими є телята першого року життя [2]. Реєструється в багатьох країнах світу [5]. У англійській літературі застосовується термін *Bovine Respiratory Disease (BRD)*. До комплексу *BRD* входять не лише вірусні захворювання, такі як PCI, інфекційний ринотрахеїт (ІРТ–ІПВ), вірусна діарея–хвороба слизових оболонок (ВД–ХС), парагрип–3 ВРХ. Підраховано, що у Сполучених Штатах щороку унаслідок *BRD* гине приблизно 32 млн. голів великої рогатої худоби. Спалахи респіраторного захворювання у ВРХ молодше 7 років, спричинені РСВ, реєстрували в господарствах Швейцарії, Бельгії, Японії і інших країн [4].